

Jeg kan oplyse, at justitsministeren til brug for min besvarelse af hr. Jensbys spørgsmål i dag har oplyst, at danske myndigheder ikke med sikkerhed har kunnet fastslå identiteten af agenter fra DDR eller det tidligere Sovjetunionen, som bor eller har boet i Danmark, ud over dem, der allerede er blevet retsforfulgt. Justitsministeren har også oplyst over for mig, at Politiets Efterretningstjeneste til stadighed har opmærksomheden rettet mod muligheden for at identificere bl.a. agenter fra DDR eller det tidligere Sovjetunionen, som måtte have udført aktiviteter i strid med dansk lovgivning.

Jeg kan sige til hr. Jensby, at såfremt det sandsynliggøres, at identificerede personer, som bor eller har boet i Danmark, har udøvet statsfjendtlig virksomhed i Danmark, vil det blive undersøgt, om det er muligt at gøre strafansvar gældende, og jeg ser ingen anledning til andet end at henholde mig til de oplysninger og det svar, som justitsministeren her har været mig behjælpelig med.

Frank Aaen (EL):

Jeg vil som indledning sige, at jeg faktisk meget kraftigt vil opfordre statsministeren til at foranstalte de undersøgelser, som hr. Jensby efterlyser. Jeg stiller mig gerne fuldt ud til rådighed med alle mulige oplysninger, der kan belyse den insinuation, hr. Jensby kommer med, så jeg synes ikke, man skal afvise. Jeg synes, man skal følge op og sige: Ja, det gør vi.

Så vil jeg gerne spørge statsministeren: Når man laver en sådan undersøgelse, burde den så i virkeligheden ikke udvides til at omfatte alle partier og også omfatte styre som apartheidregimet i Sydafrika, Israels efterretningstjeneste, Vesttysklands efterretningstjeneste og USA's CIA? Jeg synes, at det i den forbindelse ville være interessant, hvis hr. Jensby her gav udtryk for, at han også synes, at de tjenester og alle partier kunne inddrages.

Holger K. Nielsen (SF):

Den besvarelse, vi fik fra statsministeren, var egentlig forbavsende konkret, og jeg vil godt spørge, om det skyldes, at den er baseret på, at regeringen faktisk er bekendt med, hvilke oplysninger der findes om danske statsborgere i arkiverne i andre lande.

Statsministeren (Poul Nyrup Rasmussen):

Hr. Frank Aaens indlæg opfattede jeg egentlig ikke som et spørgsmål til mig, men måske mere som et spørgsmål til hr. Jensby.

Til hr. Holger K. Nielsen: Jeg er ikke i stand til her på stående fod at uddybe det svar, jeg allerede har givet til hr. Jensby. Det vil i givet fald kræve, at vi får mulighed for at vurdere hr. Holger K. Niensens spørgsmål yderligere, og det vil jeg egentlig opfordre til. Jeg skal gerne tage initiativ til at få givet hr. Holger K. Nielsen et fyldestgørende svar.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Anden næstformand (Henning Grove):

Det sidste spørgsmål, nr. S 327, der er stillet til socialministeren af hr. Frank Dahlgaard, udgår som tidligere meddelt til skriftlig besvarelse. Spørgetiden er herefter slut.

Den næste sag på dagsordenen var:

2) Første behandling af lovforslag nr. L 3: Forslag til lov om undersøgelseskommissioner.

Af Ole Løvig Simonsen (S), Birthe Rønn Hornbech (V), Helge Adam Møller (KF), Margrete Auken (SF), Kristian Thulesen Dahl (DF), Arne Melchior (CD), Jørgen Estrup (RV), Frank Aaen (EL), Kirsten Jacobsen (FP) og Jann Sjursen (KRF).

(Fremsat 8/10 98).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Ole Løvig Simonsen (S):

Det er nu tredje gang, Folketinget skal førstebehandle et forslag til lov om undersøgelseskommissioner, og jeg kan ikke lade være med at sige, at jeg tror også, det er på tide, at vi bliver færdige; at vi for en gangs skyld gør arbejdet færdigt og dermed får lavet de retningslinjer, som er vigtige for det fremtidige arbejde, når vi taler om undersøgelseskommissioner.

Jeg ser naturligvis også gerne, at det bliver med det bredest mulige flertal; men jeg er jo også bekendt med de tidligere behandlinger og

kan konstatere, at der i hvert fald hos nogle partier er nogle forbehold. Det må man så lære at leve med, hvis det ikke er muligt her under den kommende behandling at argumentere og overbevise tilstrækkeligt til, at der kan skabes et bredt flertal. Men selv om det ikke skulle være muligt at få et samlet flertal, vil jeg gerne sige, at i Socialdemokratiet vil vi i hvert fald arbejde for det bredest mulige flertal, og jeg vil gerne understrege, at vi mener også, at nu skal arbejdet gøres færdigt.

Der er ingen tvivl om på baggrund af de bevisenheder, vi har set både herhjemme og også andre steder, at det er på tide, og at det også vil tjene Folketinget til ære, hvis vi kan få vedtaget retningslinjer for, hvordan vi kan få undersøgt fremtidige sager. Så skal vi ikke fremover ty til oplysninger udefra, hvis der opstår forløb i en regerings embedsførelse, der kan vurderes til at fortjene en granskning. Vi ved jo af politisk erfaring, at disse ad hoc-løsninger har givet anledning til diskussioner i øst og vest med den undrende befolkning som tilskuere.

Disse diskussioner kan være interessante – ingen tvivl om det – og ikke mindst herinde. Men de kan også bidrage til, at fokus forrykker sig fra undersøgelsen af sagen til en diskussion af undersøgelsesformen. Uden sammenligning i øvrigt, og slet ikke for at henvise til nogle aktuelle danske eksempler, kan vi jo se, hvordan undersøgelsen af den amerikanske præsidents forhold løb fuldstændig af sporet. Samtidig med at det amerikanske Senat efter lange møder har påbegyndt undersøgelser af, om der er grundlag for en rigsretssag, scorer Clinton sin højeste popularitet i meningsmålingerne, og det netop afsluttede midtvejsvalg viser jo også, at det ikke har røkket ved befolkningens opfattelse af, hvad der har tjent den til gavn.

Jeg siger hermed, at jeg har fuld forståelse for, at der er en politisk kamp; det er det, vi har her i parlamentet. Men det, jeg vil advare imod, er, at vi prøver at føre den politiske kamp over i en juridisk kamp, for derved kan tingene køre af sporet. Mit håb er naturligvis, at vi får vedtaget en lov om undersøgelseskommissioner, der giver en klar model, som både Folketinget og regeringen skal bruge, og når den så suppleres op med de nødvendige tilpasninger af Udvalget for Forretningsordenen – og det skal vi også klare – har folkestyret det rette undersøgelsesredskab.

Jeg vil også gerne sige, at det er vigtigt at holde fast i, at Folketinget fortsat vil kunne gøre

det politiske ansvar gældende over for den til enhver tid siddende regering og de enkelte ministre uden at skride til en undersøgelse. Jeg mener helt klart, at seminaret om lovkvalitet var en god konference, for det viste helt klart, hvor det politiske ansvar ligger, og det kan et Folketing, et parlament, aldrig fralægge sig ved at skyde sig ind under, at der er tale om juridiske spidsfindigheder.

Jeg mener, vi skal holde fast i den klare retningslinje, at der altid er et politisk ansvar, uanset hvor ubehageligt det kan være for en minister, og uanset hvor ubehageligt det kan være for en siddende regering. Men det betyder naturligvis ikke, at man ikke også ved fremtidige undersøgelser kan tage det juridiske element med, også når det drejer sig om at se på de retlige elementer. Det siger sig selv.

Jeg er selv stadig bekymret for og i hvert fald ikke helt klar over, hvor langt man kan gå rent retligt over for en minister f.eks. Men det er nogle af de ting, vi kan få afklaret på baggrund af det sidste papir, vi har fået fra Lars Nord-skov Nielsen, og jeg mener, det papir kan danne et ganske godt udgangspunkt for det videre arbejde. Vi vil i Socialdemokratiet arbejde på, at vi så vidt det er muligt kan blive enige med det bredest mulige flertal og få denne lov om undersøgelseskommissioner gjort færdig, for det vil tjene os til både gavn og ære.

Birthe Rønn Hornbech (V):

Jeg synes, hr. Løvig Simonsen har sagt forfærdelig meget af det, jeg selv kunne have haft lyst til at sige, for jeg er meget enig i flere af betragtningerne. Ikke mindst er jeg meget enig i de betragtninger, jeg hørte om forholdet mellem jura og politik: det, der er politik, skal klares politisk her i parlamentet, ministre skal drages til ansvar, og politikere skal ikke gemme sig bag juristerne. Det er vi meget enige om, og derfor kunne vi også godt udtrykke et fælles håb om, at en sådan lov ikke kom i brug.

Som sagt var der også mange andre ting, som lød meget bekendt i mit øre, og det er vel heller ikke så mærkeligt, når det er tredje gang, vi behandler dette lovforslag. Det er jo ikke, fordi vi ikke har bestilt noget i Udvalget for Forretningsordenen, og det kan også spores i dag – i hvert fald mellem Socialdemokratiet og Venstre – at efterhånden som vi får arbejdet tingene igennem, kommer vi hinanden nærmere og nærmere.

Vi er godt tilfredse med, at der har været bevægelse i tingene. Noget af det, vi har været meget optaget af, var jo, om der skulle være offentlighed om disse undersøgelser, og der er jo sket en væsentlig bevægelse, i hvert fald hos nogle partier. Det er vi godt tilfredse med, og jeg tror også, det vil være muligt at finde en ordening, hvor man tager de fornødne hensyn til personer, der bliver afhørt, hvor det kan virke særlig krænkende. Jeg tror, det vil være muligt at finde et fælles fodslag, og jeg deler bestemt den forrige ordførers håb om, at det også bliver med et stort flertal.

Med hensyn til retssikkerheden for de afhørte i øvrigt og om det skal være en dommer, der leder kommissionen, bliver det ganske kort, for vi har jo talt om det førhen her i Folketingssalen. Vi har stadig det dilemma, at vi synes, at dommere er de bedste retsledere og de bedste til at foretage afhøringerne; men vi ved også, at når det er en dommer, kan afgørelsen lettere blive opfattet som noget med domsvirkning i befolkningen.

Det er muligt, at det er noget, der skal klares gennem folkeoplysningsarbejde; men også her har jeg indtryk af, at vi er meget enige om, at vi må forsøge at få et sådant undersøgelsesresultat til at fremstå som noget, der ikke virker som en dom. Der er faktisk ikke nogen af os, der endnu har kunnet finde columbusægget, så det er vi lidt optaget af at få drøftet igen.

Jeg ved også godt, at når vi nu har nærmet os hinanden med hensyn til åbne døre, er vi i den situation, at den oprindelige betænkning egentlig bygger på et andet grundlag, nemlig lukkede døre. Derfor er vi nødt til – uden at jeg tror, at det behøver at tage så lang tid – igen at drøfte igennem, om det giver nogle andre konsekvenser.

Jeg håber også meget, og i Venstre håber vi også meget, at vi nu kan sige alle gode gange tre, så vi i denne samling får dette lovforslag vedtaget med et så bredt flertal som muligt.

Helge Adam Møller (KF):

Siden dette lovforslag første gang blev behandlet i november 1996, har det været grundigt drøftet mellem partierne. Der er kommet en lang række høringssvar, og Folketinget har gennemført en værdifuld høring, og derfor er den konservative holdning, at nu skal dette lovforslag færdigbehandles og meget gerne tidligt i denne folketingsamling.

Ved behandlingen af lovforslaget er der især fem spørgsmål, som har optaget den konservative gruppe. Det første er, at fremtidige undersøgelseskommissioner ikke alene skal kunne nedsættes af regeringen, men også på foranledning af et flertal i Folketinget. Det synspunkt er der nu tilsyneladende enighed om, og det er vi glade for.

Det andet spørgsmål, der har optaget både os og andre partier meget, har været, om undersøgelsen skal gennemføres for lukkede eller åbne døre. Vi mener fortsat, at den absolutte hovedregel bør være lukkede døre, og det synspunkt har vi af i hvert fald tre grunde:

For det første kan disse undersøgelser ikke sammenlignes med en domstol, hvor retsplejen er offentlig. De er efter vores mening at sammenligne med en politimæssig efterforskning, som jo netop sker bag lukkede døre.

For det andet er det afgørende, at indkaldte vidner ved, hvilke anklager eller påstande de risikerer at blive stillet over for, og det har jo netop været en svaghed i det hidtidige system, hvor folk nærmest var retsløse. Man må kende anklagerne for at kunne forsvare sig, og derfor savner det også mening, hvis en person først skal se sig udhængt i medierne på grund af en påstand for måske til sidst, når undersøgelsen er afsluttet, at stå i en situation, hvor den pågældende stort set er renavasket.

Det tredje argument, der taler for lukkede døre, er, at vidner ikke gennem mediernes minutiøse dækning af sagen kan blive påvirket af andre vidner eller indbyrdes afpasse deres vidneudsagn. Det er selvfølgelig klart, at et sådant standpunkt ikke er særlig populært – specielt ikke i medierne – men vi finder, det er sagligt rigtigt, og netop sagligheden og retssikkerheden lægger vi større vægt på end underholdningsværdien.

Den opfattelse, vi hele tiden har haft vedrørende lukkede døre, er kun blevet styrket – ikke mindst på baggrund af det høringssvar, vi modtog fra Højesterets præsident, Niels Pontoppidan, den 19. august sidste år. Jeg skal ikke citere høringssvaret en gang til, for det gjorde den konservative ordfører, da dette forslag sidst blev behandlet den 14. januar 1998. Men Højesteret lagde jo ikke skjul på, at man mente, lukkede døre var den rigtige løsning.

Det tredje vigtige spørgsmål har været dommeres medvirken i disse undersøgelseskommissioner, og vi erkender blankt, at dommere har mange kvaliteter og uddannelsesmæssige

og andre professionelle forudsætninger for at kunne lede sådanne undersøgelser godt og effektivt. Men der er jo det problem med dommerne, at deres deltagelse i disse undersøgelser let medfører en form for domstolsvirkning, og det er der jo ingen, der er interesseret i, idet det kan opfattes som en sammenblanding mellem den dømmende myndighed og efterforskningen. Vores principielle holdning er derfor fortsat, at det mest korrekte er, at dommere ikke indgår i undersøgelseskommisioner.

Det fjerde spørgsmål har drejet sig om retssikkerheden især for vidner, og der mener vi, at det, som forslaget lægger op til, styrker retssikkerheden på en sådan måde, at vi er helt tilfredse med det.

Det femte og sidste punkt har drejet sig om Folketingets behandling af beretningerne fra undersøgelseskommisionerne, og i den beretning, som Udvalget for Forretningsordenen afgav sidste år den 25. juni, er vi nået frem til en tilfredsstillende løsning, som vi også kan tilslutte os.

Lad mig så slutte med at sige, at drøftelserne og forhandlingerne gennem de sidste par år vedrørende undersøgelseskommisioner har vist, at der er ganske forskellige synspunkter på dette område, og vi finder fortsat, at det er ønskværdigt, hvis der kan opnås en grundlæggende og principiel enighed om de store linjer for en lovgivning på dette område, og det er med det udgangspunkt, vi går ind i de kommende forhandlinger. Men viser det sig, at vi på et eller flere af de afgørende områder ikke kan finde fælles fodslag, må vi acceptere dette, og så må vi få den nødvendige lovgivning gennemført med det flertal, der måtte være til stede. Sagen er efter vores mening for vigtig til, at den ikke finder en afklaring i dette folketingsår.

Margrete Auken (SF):

Det er tredje gang, vi førstebehandler dette lovforslag, og selv om det ikke har ændret sig, er det kommet til at se mere og mere mærkeligt ud. Vi vedtog i sin tid i Udvalget for Forretningsordenen at fremsætte Nordskovudvalgets forslag uændret for så at lave ændringerne i en åben proces i Folketinget, og det var fornuftigt nok. Det er det vel også denne gang, da det vil le have givet temmelig meget bøvvl, om vi skulle have indarbejdet de ændringer, vi allerede nu ved vil komme. Det arbejde kan vi lige så godt gøre under reglementerede former gennem vores tre behandlinger.

Alligevel er det jo lidt bizart at sidde med et forslag, ingen mere står bag. Derudover er det udmattende, at resultatet af det hidtidige arbejde ikke er fremlagt sammen med forslaget, hvad jeg ikke kan behjælpes med selv. Det burde måske have været inddraget i bemærkningerne, at de vigtigste bilag var aftrykt, sådan at man kunne se det samlet.

Der er spørgsmålet om de offentligt ejede aktieselskaber og en række andre ting, som i hvert fald jeg endnu ikke har fuldstændig styr på. Det kan muligvis være min fejl, som jeg så blankt indrømmer, hvis der er styr på, om vi kan få dem undersøgt med de redskaber, vi har her.

Så vidt vi kan høre, er der altså nogenlunde enighed om, at det ikke kun skal være regeringen, men også Folketinget, der kan tage et initiativ. Det tror jeg står fast nu i det lovforslag, der foreligger. Det store flertal går også ind for, at der grundlæggende skal være åbenhed i arbejdet. Jeg synes egentlig, det er forfærdelig ærgeligt, at vi ikke har De Konservative med i dette flertal. Jeg vil ikke gå ind på argumenterne denne gang, vi har haft det meget, meget gennemdiskuteret også i forbindelse med den høring, der blev holdt sidste efterår, men jeg vil godt minde De Konservative om, at det faktisk var hr. Ninn-Hansen selv, der bad om at få åbenhed og endda truede med at indanke sagen for Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol, da tamilsagen blev kørt for lukkede døre. Han gjorde det i henhold til dansk retstradition, og det skylder man virkelig at hædre ham for, og det var også godt for sagen, at han fik sin vilje.

Lad mig lige nævne det, som der er flertal for, nemlig hvordan der skal konkluderes på sagen, og hvordan arbejdet skal følges op i et underudvalg under Udvalget for Forretningsordenen.

Når man nu sidder og arbejder med denne her sag, er spørgsmålet, om det i virkeligheden er nødvendigt, at vi får en ny lov, om ikke retsplejelovens § 21 og § 21 a fungerer sådan nogenlunde tilfredsstillende. De fungerede godt til den tamilsag, som de i sin tid blev lavet til.

Man brugte for nogle år siden netop denne sag som argument for at ændre undersøgelsesformerne, og siden har blæsten og røgen – to forskellige ting – lagt sig. Nu kan de fleste vist se, at tamilsagen var om ikke ligefrem forbilledlig, så noget i den retning, og jeg vil altså igen minde om, at det, at den blev åben, var først og fremmest Ninn-Hansens egen fortjeneste. At

Højesteret på et tidspunkt under rigsretsagen – altså ikke under forundersøgelsen, men under rigsretsagen – forsøgte at skubbe hele den besværlige sag over på Folketinget og Udvalget for Forretningsordenen er snart det eneste virkelige betænkelige – for nu at sige det mildt – ved det forløb.

Heldigvis blev det afværget. Jeg nævner det alene, fordi jeg ikke mener, det bør glemmes, at det er en temmelig alvorlig sag, at Højesteret på den måde søgte at tørre sagen af på os andre, men det skal så siges til Højesterets ros, at da det så var et overstået kapitel, kan man ikke kritisere hverken Højesteret eller rigsret for noget som helst.

Spørgsmålet er altså, hvorfor vi faktisk skal ændre den lov, vi allerede har, så dramatisk, som vi er i gang med, eller rettere sagt ændre den så meget, at den næsten kommer til at ligne den lov, vi har, fordi det er svært at se, hvor de store forskelle er i forhold til den. Ja, jeg er godt klar over, at der ingen grund er til at smide sådan noget nyt grus ind i maskineriet, så vi kører videre og laver de paragraffer en gang til.

Lad mig til slut for klarhedens skyld til sammenligning sige et par ord om PET-undersøgelsen. At få lys over, hvad der er foregået med de hemmelige tjenester, er en helt anden opgave end dem, der skal opklares med undersøgelseskommissionerne.

I PET-sagen er det ikke så afgørende at få et eventuelt retligt ansvar gjort gældende som overhovedet at finde ud af, hvad det er, der er sket, og i det, vi skal undersøge med PET osv. – altså også de andre tjenester – er der mange forhold, som i sagens natur ikke kan offentliggøres i modsætning til de sager, vi taler om i dag i forbindelse med undersøgelseskommissionerne. Derfor er konceptet for PET-sagen et andet. I den drejer det sig om at få de rigtige mennesker på opgaven, nogle, vi har tillid til, give dem fuldstændig adgang til alt og så lade dem fremlægge resultatet af deres undersøgelser for Folketinget senere, altså helt, som man med succes har gjort i Norge.

Det er ufatteligt for os i SF, at regeringen ikke bare har kopieret den norske model, og vores råd er at gøre det jo før jo bedre, inden man bliver trukket så langt ned i mosen, at man ikke mere kan komme på benene, men bliver helt kvast. Blander man derimod de to slags undersøgelser sammen, går det galt over hele linjen.

Kristian Thulesen Dahl (DF):

Det er jo, som også fru Margrete Auken var inde på, lidt ejendommeligt, at vi nu endnu en gang har en første behandling af forslaget her til lov om undersøgelseskommissioner, men vi kender jo alle sammen forhistorien og begrundelsen for, at vi nu tager endnu en runde om forslaget.

Jeg skal sige på Dansk Folkepartis vegne, at vi er meget indstillet på at medvirke til at få det her færdigbehandlet i indeværende samling, så tingene nu kommer på plads og der bliver en generel ramme for den måde, man laver undersøgelseskommissioner på.

På denne baggrund må vi håbe, at tredje gang er lykkens gang. Vi har jo også set, at der er en del ting, som jo nu allerede er ændret i realiteternes verden i forhold til det, der fremgår af forslaget, og det kan jo selvfølgelig være lidt svært helt at holde styr på, hvor langt hvilke partier er i deres interne diskussioner.

Men jeg skal i hvert fald på Dansk Folkepartis vegne sige, at vi hilser med tilfredshed, at undersøgelseskommissioner ikke alene kan komme i stand på baggrund af et regeringsinitiativ, men også på et folketingsinitiativ, som vi har lyttet os frem til er på tapetet.

Vi mener selvfølgelig også, det er vigtigt, at man hele tiden holder balancen mellem, hvad der er inden for ministeransvarlighedsområdet, og hvad der ikke er, altså ud fra devisen, at ministeren naturligvis skal bevare hovedansvaret for det, hans embedsmænd gør.

Så er der spørgsmålet om, hvem der sidder for bordenden ved undersøgelseskommissionerne, og der har vi selvfølgelig noteret os og også deltaget i debatten om brugen af dommere i de her undersøgelseskommissioner. Vi er enige med dem, der anfører, at det er et problem, at dommerne kan komme til at optræde i en uheldig rolle og i borgernes øjne få det til at se ud, som om der falder en dom og ikke alene er tale om, at man får klarlagt et forløb under undersøgelseskommissionens arbejde. Det er vi meget opmærksomme på, og vi synes, at der her er et problem, som i hvert fald skal være helt gennemtænkt, inden de endelige punkturner sættes i forslaget.

Så er der spørgsmålet om offentlige selskaber, hvor vi jo også ligger helt på linje med dem, som anfører, at det er meget vigtigt, der er taget højde for disse i det endelige arbejde og i den endelige lov, fordi vi har en gråzone her, som jo på mange måder falder uden for de al-

mindelige regler, vi ellers har for den offentlige forvaltning.

Et spørgsmål er selvfølgelig også helt klart åbenheden omkring undersøgelseskommissionerne, hvor Dansk Folkeparti faktisk er tilhænger af så stor åbenhed som overhovedet muligt i undersøgelseskommissionens arbejde. I og med at der jo ikke skal falde dom i undersøgelseskommissionens konklusioner, men alene være tale om, at man vil få klarlagt et forløb, synes vi, det er vigtigt, at man har offentlighed omkring det, og at man måske har tænkt igenem, om man skal arbejde med noget, man vel egentlig i højere grad kunne kalde høringer, hvor man eventuelt også kunne inddrage politikere som udspørgere. Det er noget, der flere gange har været oppe og blive diskuteret i forskellige fora, og vi synes bestemt ikke, at den tanke er død, og vi vil i hvert fald gerne rejse en debat om det igen.

Så alt i alt er konklusionen altså fra Dansk Folkepartis side, at vi meget gerne deltager i forløbet, at vi håber, at tredje gang nu er lykkes gang, at der bliver en konklusion på det her i indeværende samling, og at de hovedpunkter, som jeg så har nævnt er vores udgangspunkt, også vil være at finde i det endelige lovforslag.

(Kort bemærkning).

Margrete Auken (SF):

Jeg vil først ukritisk kvittere for, at her er et område, hvor der stort set altid er nogenlunde enighed mellem SF og Dansk Folkeparti. Man kan jo godt markere, når det er der, og det har jeg bemærket mange gange.

Jeg vil godt spørge hr. Thulesen Dahl, om ikke det gjorde indtryk på ham under vores høring, da, jeg tror det var Gorm Toftegaard Nielsen, der sådan på sin sædvanlige facon spurgte, om vi ikke strengt taget undervurderede befolkningen ganske heftigt, hvis vi ikke troede, at den kunne kende forskel på en undersøgelse og en retssag. Det vil altså sige den der bekymring for, om folk nu kom til at opfatte det som en dom, fordi det var en dommer, der sad med.

Det var i hvert fald et argument, der gjorde indtryk på mig.

Da der nu står, at det her ikke er en dom, og at der skal føres en retssag, hvis der skal falde en dom, så lad os gå ud fra, at folk er nogenlunde lige så kloge som os, og så gøre det sådan, at vi synes vi får den bedste bevisvurde-

ring, som vi jo får, hvis det er en dommer, vi har til at sidde som formand for det.

(Kort bemærkning).

Kristian Thulesen Dahl (DF):

Jeg skal i hvert fald være den sidste til at undervurdere befolkningen. Politikerne er, som folk er flest. Det er dem, der vælger os, og selvfølgelig kan langt hovedparten af befolkningen også gennemskue det. Det er et spørgsmål om, hvor gode vi i øvrigt er til den kommunikation.

Men det, som vi gerne vil åbne en debat om, er jo, om man i det forløb, der skal være, hvor man skal klarlægge et begivenhedsforløb for at finde ud af, om der eventuelt efterfølgende kan være baggrund for at indlede retlige skridt, som så kan føre til dom, kan være en højere grad af f.eks. politikerudspørgen, om man i den større åbenhed, vi gerne vil have, også kan have det element, at man i højere grad opererer med det, man ellers kunne kalde en høring. Det er klart, at i et sådant forløb kan dommerens rolle blive mindre betydningsfuld, end hvis det alene er en kommission med tre eller fem mennesker, eller hvor mange der skal sidde med dommeren for bordenden.

Hvis man kunne gøre det på den måde, er jeg enig i, at så kan vi måske komme ud over den bekymring, der ellers kunne være omkring dommerens stilling.

Vibeke Peschardt (RV):

Da den radikale retsordfører ikke kan være til stede, skal jeg på hendes vegne fremføre følgende:

Det er nu tredje gang, Folketinget tager hul på forslaget om undersøgelseskommissioner, denne gang for at få det gjort færdigt.

Man kan sige, at undersøgelsen nu er blevet endnu mere aktuel, og så meget mere kan man sige, at det er vigtigt en gang for alle at få lagt os fast på nogle rammer for, hvordan den slags ting skal foregå fremover.

Der dukker jo ting og sager op hele tiden, skulle man snart sige, og vi har fra starten været interesseret i at få rammerne på plads.

Lovforslaget skitserer en række modeller, der skal være en hjælp, som Folketinget eller regeringen trækker op af skuffen, hvis og når det skulle blive nødvendigt.

Der er i forrige samling lavet et grundigt arbejde. Der er blevet afholdt en høring, og en tidligere første behandling af forslaget viste, at det skulle være muligt gennem arbejdet i Ud-

valget for Forretningsordenen at nå til en enighed, der gerne skulle være meget, meget bred.

Jeg vil på den radikale gruppes vegne gerne gentage et par af de centrale standpunkter, vi lægger vægt på ved dette lovforslag: Vi er fra radikal side optaget af, at både Folketinget og regeringen får mulighed for at nedsætte undersøgelseskommissioner. I de fleste tilfælde skal kommissionen efter vores opfattelse implicere en dommer. Dommere er ikke i alle tilfælde nødvendige, men det skal efter vores opfattelse være muligt at inddrage dem.

Vi er klar over de problemer, som højesteretspræsidenten i sin tid fremførte, men vi læser hans udtalelser som en advarsel. Som en slags generel indvending imod at inddrage dommere kan vi ikke opfatte dem.

Et andet punkt, der tidligere har været genstand for debat, en meget heftig debat endda, er, om der skal være åbne eller lukkede døre.

For os er det ikke et enten-eller, men et både-og. Vi er i udgangspunktet tilhængere af åbne døre, men med mulighed for at lukke dem, når kommissionen finder det nødvendigt. Der kan være mange hensyn at tage, både til enkeltpersoner, hvis retsstilling skal sikres, og til f.eks. bankhemmeligheder eller andre af den type ting, som man bliver nødt til at have en vis lukkethed omkring.

Vi håber, at man gennem udvalgsarbejdet når frem til enighed, og at man i sidste ende får så bred en vedtagelse som muligt af dette lovforslag.

Søren Søndergaard (EL):

Som det er blevet bemærket, er det jo mildest talt ikke første gang, vi diskuterer dette lovforslag. Og det er blevet ramt af Enhedslistens rotationsprincip, så det nu er mig, der har den opgave at give vores meldinger om nogle af de hovedspørgsmål, som har været oppe i debatten om forslaget.

For det første angående lukkede eller åbne døre: Det er vores opfattelse, at udgangspunktet skal være åbne døre med ret til at lukke dem.

For det andet spørgsmålet om, hvem der skal kunne nedsætte en undersøgelseskommission:

Dér er det vores opfattelse, at det skal regeringen kunne, men at Folketinget også skal kunne gøre det, og at man måske endda skulle overveje den mulighed, at et mindretal i Folketinget skal kunne kræve det.

Det er måske en kættersk tanke, men hvis man forestiller sig en regering, som bruger sit

flertal til rent faktisk at gøre ting, som er i strid med lovene og reglerne, kunne det jo være en mindretalsgaranti at kunne påkalde sig den mulighed, ligesom der er mulighed for, at et mindretal af en vis størrelse – en tredjedel af medlemmerne – i visse situationer og på de givne betingelser kan kræve spørgsmål ud til folkeafstemning.

For det tredje mener vi, at spørgsmål om offentlige og halvoffentlige selskaber skal med.

For det fjerde mener vi, at dommeres medvirken absolut skal være mulig, men fortrinsvis på lavere niveauer. Og vi synes, det er et dårligt argument – som det næsten bliver sagt – at hvis der er dommere med, bliver undersøgelsen alt for autoritativ, altså alt for troværdig, fordi den bliver så god, at folk tillægger den for stor betydning.

Det synes vi er et lidt farligt argument, og vi synes faktisk, at når de her undersøgelser foretages, skal de være så gode som muligt, og hvis det kræver dommeres medvirken, så skal dommere medvirke.

Det afgørende det er så, hvordan det bruges i de konkrete situationer, og dér kan vi jo prøve at se det i forhold til PET-sagen og det forslag, som vi skal behandle på torsdag i næste uge. Og jeg synes, der er to ting, som det måske kunne være interessant at trække frem, bare af hensyn til debatten.

Den ene ting, jeg vil trække frem, er habilitetskravene.

I det forslag, som vi behandler her, L 3, hedder det i § 3: »Undersøgelseskommissionens medlemmer skal være uvildige og uafhængige af de myndigheder, personer m.v., hvis forhold undersøges.«

Den bestemmelse er gentaget i § 2 i lovforslaget om en PET-undersøgelse. Men hvis man så går ind i bemærkningerne, står der noget dér, som i hvert fald ikke umiddelbart fremgår af bemærkningerne til § 3 i L 3. Der står nemlig:

»Habilitetskravene udelukker ikke alene personer, der har været ansat eller på anden måde haft tilknytning til Politiets Efterretningstjeneste, men f.eks. også personer, der i den offentlige debat på forhånd har tilkendegivet deres opfattelse af de spørgsmål, der skal undersøges og vurderes af kommissionen.«

Hvordan det rent konkret skal forstås, synes jeg nok er en overvejelse værd; vi vil i hvert fald gerne rejse en diskussion om det. For vi skulle jo nødig komme i den situation, man har i USA, hvor det jo er sådan, at forudsætningen

for, at man kan blive nævning i sager, der kan give dødsstraf, er, at man ikke må være imod dødsstraf, for hvis man er imod dødsstraf, er man ikke uvildig længere, men inhabil.

Vi synes også, det er en interessant diskussion, fordi den væsentligste opgave, når der er tale om undersøgelseskommissioner, måske netop er, at kommissionen som helhed repræsenterer en instans, der kan føre en undersøgelse til bunds. For vi ved jo, at uanset om folk har udtalt sig eller ej, vil de selvfølgelig have forskellige holdninger, men kan den instans, den kommission, vi nedsætter, med den struktur, den har som helhed, nå til et resultat? Det er afgørende for os.

Den anden ting, jeg vil nævne, er retssikkerheden for vidner, hvor vi i det store og hele deler den opfattelse, der er givet udtryk for i forslaget, men hvor vi dog vil henlede opmærksomheden på, at man i bemærkningerne til lovforslaget om PET-undersøgelsen gør opmærksom på, at for en lang række tings vedkommende kan man af tidsmæssige årsager ikke gøre et ansvar gældende. For dér synes vi i hvert fald det spørgsmål rejser sig, om man skal kunne påkalde sig retten til ikke at ville sige sandheden eller ikke at ville vidne i en situation, som omhandler ting, hvor der ikke længere kan gøres et strafferetligt eller tjenestemandretligt ansvar gældende over for én.

Det spørgsmål synes jeg i hvert fald vi har et behov for at få afklaret. Det kan være, at det ikke er noget problem, og så får vi det svar, men vi har i hvert fald et behov for at få det afklaret.

Men som så mange andre er vi altså generelt positive over for at komme videre med de bemærkninger, der ligger her.

Thorkild B. Frandsgaard (FP):

Fremskridtspartiets ordfører på det her område kan desværre ikke være til stede, men jeg kan på Fremskridtspartiets vegne sige, at vi vil arbejde positivt for det her lovforslag om en undersøgelseskommission.

Fremskridtspartiet er fortsat af den mening, at når det drejer sig om det politiske ansvar, skal det placeres herinde i salen og ingen andre steder. Og det drejer det sig også om, når vi skal drage de politiske konsekvenser.

Men indimellem sker der jo desværre det – det kan ikke undgås – at der er noget, der går skævt, og derfor er det helt rigtigt, at Folketinget nu beslutter at nedsætte en undersøgelses-

kommission, som kan klarlægge, hvad der er sket, så vi kan få sat det på plads.

Med hensyn til, om sådan et arbejde skal foregå for lukkede døre eller åbne døre, er vi af den opfattelse, at det skal foregå for åbne døre. Selvfølgelig skal der også være mulighed for, at nogle ting kan foregå for lukkede døre, men om de skal foregå for lukkede døre eller åbne døre, mener vi skal afgøres af en dommer. Men generelt vil det være rigtigt, at kommissionens arbejde er åbent, men hvordan det skal formuleres, er noget, der må tages stilling til under udvalgsarbejdet.

Vi er ligeledes helt enige med Socialdemokratiets ordfører i, at med hensyn til så alvorlig en ting som det at nedsætte en undersøgelseskommission – for det er det jo – er det vigtigt, at det er så bredt et flertal som muligt, der står bag det, og det håber vi at vi alle sammen kan blive enige om.

Fremskridtspartiet vil se positivt på det, og de ting, der er tvivlsspørgsmål om, må vi have klarlagt i udvalget.

Jann Sjørnsen (KRF):

Kristeligt Folkeparti anser det foreliggende lovforslag for at være et særdeles vigtigt lovforslag.

Af gode grunde har vi ikke deltaget i de øvrige behandlinger i Folketingssalen af det lovforslag, som nu er blevet genfremsat. Men når vi synes, det er vigtigt, er det, fordi vi synes, der skal være et præcist og selvstændigt lovgrundlag for nedsættelse af undersøgelseskommissioner, og derfor hilser vi for første gang fra Kristeligt Folkepartis side lovforslaget velkomment.

Jeg vil også understrege det, som den forrige ordfører var inde på: at det på det her område er vigtigt at have så bredt et flertal som overhovedet muligt, et flertal, som kan være enig om de overordnede linjer i forslaget.

Jeg skal ved denne lejlighed koncentrere mig om at give nogle meldinger om de ting, som har været særligt diskuteret i relation til lovforslaget.

For det første vil jeg tilkendegive, at vi fra Kristeligt Folkepartis side er af den opfattelse, at både regeringen og Folketinget skal kunne tage initiativ til at nedsætte undersøgelseskommissioner.

For det andet: Når det gælder spørgsmålet om undersøgelseskommissioners åbenhed kontra lukkethed, er vi tilhængere af åbenhed i ar-

bejdet, men altså også med mulighed for, at dørene kan lukkes. Man kan jo sige, at vi så går ind for delvis åbenhed i kommissionsarbejdet.

For det tredje: Med hensyn til dommeres deltagelse i undersøgelseskommissioner har vi forståelse for dem, der måske af mere principielle synspunkter fremdrager, at det kan være problematisk at have dommere som medlemmer af undersøgelseskommissioner. Det er det ene synspunkt.

Det andet synspunkt er så, at dommere helt åbenbart har visse kvalifikationer med hensyn til at tilvejebringe det fornødne grundlag i forbindelse med det, der skal undersøges.

Og det betyder altså, når vi afvejer de to hensyn i forhold til hinanden, at vi mener, at det skal være muligt at udnævne dommere til medlemmer af undersøgelseskommissioner.

For det fjerde vil jeg nævne, at vi selvfølgelig også tillægger retssikkerheden for de afhørte personer stor betydning. Men jeg mener, at det også fremgår af lovforslaget i denne sammenhæng, at det i høj grad netop tager sigte mod at give afhørte personer så stor en retssikkerhed som overhovedet muligt.

På den baggrund kan jeg fra Kristeligt Folkepartis side tilsige vores positive deltagelse i udvalgsbehandlingen, idet vi også meget gerne ser, at lovforslaget kan finde sin endelige form og blive vedtaget af Tinget i denne folketings-samling.

Hermed sluttede forhandlingen, og lovforslaget overgik derefter til anden behandling.

Afstemning

Første næstformand (Birte Weiss):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til Udvalget for Forretningsordenen. Hvis ingen gør indsigelse, betragter jeg det som vedtaget. (Op- hold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

3) Første behandling af lovforslag nr. L 11: Forslag til lov om ændring af lov om frø, kartofler og planter. (Hastebehandling af prøver af frø og sædekorn m.m.).

Af fødevareministeren (Henrik Dam Kristensen).

(Fremsat 7/10 98).

Lovforslaget satte til forhandling.

Forhandling

Hugo Sørensen (S):

Efter ønske fra frøbranchen har der i mange år eksisteret mulighed for mod særlig betaling at få hasteundersøgt prøver af frø og sædekorn med henblik på certificering.

På baggrund af store variationer i antallet af modtagne prøver kan der i visse perioder opstå ventetider på 2-3 uger, før korn og frøprøver kan behandles i Plantedirektoratets frølaboratorium.

Prøverne analyseres normalt i den rækkefølge, hvori de modtages, men hvis et firma har brug for et hurtigt resultat, er der dog mulighed for at få foretaget henholdsvis hastende og meget hastende undersøgelser mod ekstra betaling.

Ved hastende undersøgelser udføres arbejdet i renhedslaboratoriet, og spiringsanalysen påbegyndes senest dagen efter, at prøverne er modtaget og registreret.

Ved meget hastende undersøgelser sættes arbejdet i gang forud for alt andet arbejde.

I 1996-97 udgjorde hastende og meget hastende undersøgelser knap 12 pct. af alle modtagne prøver.

Behovet for at fremme analyseresultaterne mest muligt opstår bl.a. i forbindelse med hastende eksportordrer og ved den indledende vurdering af årets frøkvalitet.

Baggrunden for, at dette forslag om udtrykkelig hjemmel til denne ordning er kommet på dagsordenen, er, at Folketingets Ombudsmand i sin redegørelse af 9. december 1996 vedrørende »Patentdirektoratets opkrævning af særlig betaling for hastebehandling af patentansøgninger og Patentdirektoratets Erhvervsservice« har tilkendegivet, at der efter hans opfattelse er behov for en udtrykkelig lovhjemmel til at give adgang til hurtig sagsbehandling mod gebyr, bl.a. fordi det formentlig er i strid med kravet om li-